

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

*Факультет № 6
Кафедра соціології та психології*

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни «Зоопсихологія та порівняльна психологія»
обов'язкових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

053 Психологія (практична психологія)

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної
ради ХНУВС з гуманітарних та
соціально-економічних дисциплін

Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри соціології та
психології Протокол від 15.08.2023 № 8

Розробники:

1. Доцент кафедри соціології та психології, кандидат психологічних наук
Філоненко В.М.

Рецензенти:

1. Доцент кафедри педагогіки та психології Харківської державної академії
фізичної культури, кандидат психологічних наук, доцент Павлик О.М.
2. Доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського
національного університету внутрішніх справ, кандидат психологічних наук,
доцент Шиліна А.А.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 3 Загальна кількість годин – 90 Кількість тем – 12	05 соціальні та поведінкові науки; 053 Психологія; Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	Навчальний курс 1 Семестр 1 Вид контролю: залік
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
денна форма навчання Лекції – 24; Семінарські заняття – 24 ; Практичні заняття – 0; Лабораторні заняття – 0; Самостійна робота – 42; Індивідуальні завдання: Курсова робота – немає Реферати (тощо) – немає	заочна форма навчання Лекції – 4; Семінарські заняття – 4; Практичні заняття – 0; Лабораторні заняття – 0; Самостійна робота – 82; Індивідуальні завдання: Курсова робота – не має Реферати (тощо) – немає	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Порівняльна психологія» є формування у здобувачів вищої освіти знань про історію становлення й основні напрямки зоопсихології та порівняльної психології як однієї з самостійних психологічних дисциплін; ознайомлення студентів з теоріями, методами, за допомогою яких вивчається психіка та психологічне поведіння тварин та людей.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Порівняльна психологія» є цілеспрямоване оволодіння студентами теоретичними знаннями з зоопсихології та порівняльної психології.

Міждисциплінарні зв'язки: вивчення даного курсу базується на знаннях основних положень загальної психології, антропології, етології, зоопсихології.

Очікувані результати навчання: у результаті вивчення курсу здобувач повинен

знати: предмет, структуру та методи порівняльної психології та зоопсихології як наукової дисципліни, орієнтуватися в системі сучасних методів вивчення психіки та поведінки тварин.

вміти: застосовувати природньо-науковий підхід, заснований на порівняльному аналізі явищ і на розробці експериментальних схем, для розгляду проблем і можливого пошуку нестандартних рішень у своїй спеціальності.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетентність	І. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.	
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	ЗК2.	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
	ЗК4.	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
	СК-2	Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.
	СК-3	Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема № 1. Історія та основні напрямки у вивченні поведінки тварин.

Еволюція ставлення людини до тварин. Уявлення про поведінку тварин у XVII-XVIII ст. Вивчення поведінки тварин в XIX і початку XX ст. Етологія. Фізіологія вищої нервової діяльності. Вивчення проблеми «мислення», або розумової діяльності тварин. Експериментальна психологія.

Тема № 2. Дослідження поведінки тварин в природі.

Коротка історія вивчення поведінки тварин в природі. Основні напрямки вивчення поведінки тварин. Вивчення популяційних взаємин. Вивчення поведінки окремих таксономічних груп. Поведінка тварин в урбанізованому середовищі. Дослідження поведінки людиноподібних мавп в природному середовищі існування.

Тема № 3. Фізіологічні основи поведінки.

Безумовні рефлекси. Умовні рефлекси. Умови утворення умовних рефлексів. Порушення і гальмування. Проблема успадкування умовних рефлексів. Зриви вищої нервової діяльності у тварин. Уявлення про типи вищої нервової діяльності. Нейрогуморальна регуляція поведінки.

Тема №4. Комунікація тварин.

Біологічне сигнальне поле. Мова тварин. Органи відчуттів. Аналізатори. Способи комунікацій тварин.

Тема №5. Інстинктивна поведінка.

Історія вивчення інстинктів. Основні положення концепції К. Лоренца. Деякі фізіологічні механізми інстинктивної поведінки. Розвиток концепції К. Лоренца в роботах Тінбергена. Методи вивчення інстинктів.

Тема №6. Научіння.

Форми накопичення особою індивідуального досвіду. Процес научіння. Значення процесу научіння. Навички. Методи вироблення навичок. Дресирування. Научіння і спілкування. Наслідування у тварин.

Тема №7. Мислення та інтелект.

Визначення мислення і інтелекту людини. Мислення людини і розумова діяльність тварин.

Тема №8. Формування поведінки тварин та її біологічні форми.

Основні складові поведінки. Інтеграція поведінки. Загальне значення харчування. Харчова спеціалізація тварин. Формування поведінки тварин під час здобування корму. Складні форми поведінки, пов'язані з харчуванням. Запасання корму.

Тема №9. Соціальна поведінка.

Структура спільноти і механізми її підтримки. Спільнота тварин. Структура популяцій та внутрипопуляційні відносини.

Тема №10. Поведінка, пов'язана з розмноженням.

Статеве розмноження. Статева поведінка. Батьківські поведінка.

Тема №11. Онтогенез поведінки.

Особливості онтогенезу різних таксономічних груп. Періодизація онтогенезу. Навчання в процесі онтогенезу.

Тема №12. Порівняльна психологія.

Предмет порівняльної психології. Витоки психіки живих істот. Еволюція психіки. Порівняльний аналіз психіки людини і вищих антропоїдів.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Тема № 1. Історія та основні напрямки у вивченні поведінки тварин.	8	2	4			2	
Тема № 2. Дослідження поведінки тварин в природі.	4	2				2	

Тема № 3. Фізіологічні основи поведінки.	4	2				2	
Тема № 4. Комунікація тварин.	6	2				4	
Тема № 5 Інстинктивна поведінка.	10	2	6			2	
Тема № 6. Научіння.	10	2	6			2	
Тема № 7. Мислення та інтелект.	8	2				6	
Тема № 8. Формування поведінки тварин та її біологічні форми.	8	2				6	
Тема № 9. Соціальна поведінка.	8	2				6	
Тема № 10. Поведінка, пов'язана з розмноженням.	8	2				6	
Тема № 11. Онтогенез поведінки.	8	2	4			2	
Тема № 12. Порівняльна психологія.	8	2	4			2	
Всього за семестр № 1:	90	24	24			42	Залік

4.1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (заочна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
Тема № 1. Історія та основні напрямки у вивченні поведінки тварин.	6	2	2			2	
Тема № 2. Дослідження поведінки тварин в природі.	6					6	
Тема № 3. Фізіологічні основи поведінки.	6					6	
Тема № 4. Комунікація тварин.	8					8	
Тема № 5 Інстинктивна поведінка.	8					8	
Тема № 6. Научіння.	8					8	
Тема № 7. Мислення та інтелект.	8					8	
Тема № 8. Формування поведінки тварин та її біологічні форми.	8					8	
Тема № 9. Соціальна поведінка.	8					8	
Тема № 10. Поведінка, пов'язана з розмноженням.	8					8	
Тема № 11. Онтогенез поведінки.	8					8	
Тема № 12. Порівняльна психологія.	8	2	2			4	

Всього за семестр № 1:	90	4	4			82	Залік
------------------------	----	---	---	--	--	----	-------

4.1.3. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни		Література:
ТЕМА № 1. Історія та основні напрямки у вивченні поведінки тварин.		
	Еволюція ставлення людини до тварин. Уявлення про поведінку тварин у XVII-XVIII ст. Вивчення поведінки тварин в XIX і початку XX ст. Етологія. Фізіологія вищої нервової діяльності. Вивчення проблеми «мислення», або розумової діяльності тварин. Експериментальна психологія.	1-4 1 1,2,3
ТЕМА № 2. Дослідження поведінки тварин в природі.		
	Коротка історія вивчення поведінки тварин в природі. Основні напрямки вивчення поведінки тварин. Вивчення популяційних взаємин. Вивчення поведінки окремих таксономічних груп. Поведінка тварин в урбанізованому середовищі.	2-4 1 1,2,3
ТЕМА № 3. Фізіологічні основи поведінки.		
	Безумовні рефлексі. Умовні рефлексі. Умови утворення умовних рефлексів. Проблема успадкування умовних рефлексів. Зриви вищої нервової діяльності у тварин. Уявлення про типи вищої нервової діяльності. Нейрогуморальна регуляція поведінки.	1-3 1 1,2,3
ТЕМА № 4. Комунікація тварин		
	Біологічне сигнальне поле. Мова тварин. Органи відчуттів. Аналізатори. Способи комунікацій тварин.	2-4 1 1,2,3
ТЕМА № 5. Інстинктивна поведінка.		
	Історія вивчення інстинктів. Основні положення концепції К. Лоренца. Деякі фізіологічні механізми інстинктивної поведінки. Розвиток концепції К. Лоренца в роботах Тінбергена. Методи вивчення інстинктів.	1-4 1 1,2,3
ТЕМА № 6. Научіння.		
	Форми накопичення особою індивідуального досвіду. Процес научіння. Значення процесу научіння. Навички. Методи вироблення навичок. Дресирування. Научіння і спілкування. Наслідування у тварин.	1-3 1 1,2,3
ТЕМА № 7. Мислення та інтелект.		
	Визначення мислення і інтелекту людини. Мислення людини і розумова діяльність тварин.	1-4 1 1,2,3
ТЕМА № 8. Формування поведінки тварин та її біологічні форми.		

	Основні складові поведінки. Інтеграція поведінки. Загальне значення харчування. Харчова спеціалізація тварин. Формування поведінки тварин під час здобування корму. Складні форми поведінки, пов'язані з харчуванням. Запасання корму.	1,2,3 1 1,2,3
	ТЕМА № 9. Соціальна поведінка.	
	Структура спільноти і механізми її підтримки. Спільнота тварин.	2,3 1
	Структура популяцій та внутрипопуляційні відносини.	1,2,3
	ТЕМА № 10. Поведінка, пов'язана з розмноженням.	
	Статеве розмноження. Статева поведінка. Батьківські поведінка.	1-3 1 1,2,3
	ТЕМА № 11. Онтогенез поведінки.	
	Особливості онтогенезу різних таксономічних груп. Періодизація онтогенезу. Навчання в процесі онтогенезу.	2,3 1 1,2,3
	ТЕМА № 12. Порівняльна психологія.	
	Предмет порівняльної психології. Витоки психіки живих істот. Еволюція психіки. Порівняльний аналіз психіки людини і вищих антропоїдів.	1,2,3,4 1 1,2,3

5. Індивідуальні завдання

5.1.1. Теми рефератів

(не передбачено навчальним планом)

5.1.2. Теми курсових робіт

(не передбачено навчальним планом)

5.1.3. Теми наукових робіт

(не передбачено навчальним планом)

6. Методи навчання

Навчання з дисципліни проходить у формі: лекцій, семінарських занять, а також самостійної та індивідуальної роботи.

- конспектування лекцій та самостійне опрацювання лекційного матеріалу за власним конспектом лекцій;
- підготовка до семінарських занять;
- вирішення творчих практичних завдань;
- метод аналізу кейсів;
- інтерактивний метод роботи в малих групах.

Самостійна робота за кожною темою передбачає вивчення: наукової літератури за темою та підготовка відповідей на додаткові питання;

Індивідуальна робота передбачає виконання наукових робіт у вигляді тематичних повідомлень.

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль

Питання, що виносяться на залік.

1. Порівняльна психологія як наукова дисципліна. Предмет та завдання порівняльної психології.
2. Зоопсихологія як наукова дисципліна. Предмет та об'єкт зоопсихології.
3. Зв'язок зоопсихології та порівняльної психології з іншими науками.
4. Етологія — її поняття та значення.
5. Чарльз Дарвін і його вчення.
6. Методи вивчення психіки та поведінки тварин.
7. Метод «обхідного шляху».
8. Метод «лабіринту».
9. Метод «проблемної клітки».
10. Метод «вибору на разок».
11. Погляди на виникнення психічного відбиття в еволюційному розвитку матерії.
12. Чутливість як первинна форма психічного відбиття.
13. Загальна характеристика сенсорної психіки за О.М. Леонтьєвим.
14. Загальна характеристика перцептивної психіки за О.М. Леонтьєвим.
15. Загальна характеристика інтелектуальної психіки за О.М. Леонтьєвим.
16. Загальна характеристика психіки людини.
17. Порівняльна характеристика психіки людини і тварини.
18. Загальна характеристика елементарної сенсорної психіки за Фабрі.
19. Основні особливості поведінки найпростіших.
20. Загальна характеристика нижчого рівня елементарної сенсорної психіки за К.Фабрі.
21. Загальна характеристика вищого рівня елементарної сенсорної психіки за К.Фабрі.
22. Рухи найпростіших.
23. Кінези і таксиси.
24. Орієнтація та пластичність поведінки.
25. Локомоторні здібності комах і особливості їхньої нервової системи.
26. Предметне сприймання у комах.
27. Сенсорні здібності.
28. Пластичність поведінки комах.
29. Локомоції і маніпулювання у хребетних.
30. Комфортна поведінка хребетних - сон і спокій.
31. Ригідність та пластичність у поведінці вищих хребетних.
32. Еволюційна пластичність поведінки тварин.
33. Рівні розвитку елементарної сенсорної психіки за Фабрі.
34. Внутрішньовидові відносини у комах.
35. Особливості спілкування комах.
36. Агресивність у поведінці тварин.
37. Закони і фактори еволюції материнства у тварин.
38. Спілкування у хребетних.

39. Територіальна поведінка комах та тварин.
40. Здатність тварин до оцінки знань і намірів інших тварин.
41. Соціальні знання і життя в тваринному світі.
42. Формування спілкування під час гри у тварин.
43. Передумови і елементи інтелектуальної поведінки тварин.
44. Критерій інтелектуальної поведінки тварин.
45. Форми мислення вищих хребетних.
46. Біологічна обмеженість інтелекту тварин.
47. Еволюція гаптичних і сенсорних функцій вищих хребетних.
48. Передтрудова предметна діяльність доісторичних мавп та предметна діяльність сучасних мавп, їх порівняльна характеристика.
49. Знаряддя праці тварин і людини, їх порівняння.
50. Матеріальна культура і біологічні закономірності.
51. Демонстративне маніпулювання мавп.
52. Мова тварин і мова людини.
53. Етапи формування людської мови.
54. Формування пізнавальних процесів у тварин і людини
55. Елементарне мислення у тварин або розумова діяльність тварин
56. Виникнення трудової діяльності людини
57. Звукова комунікація у тварин
58. Ієрархічні відносини у тварин

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Оцінювання навчальної дисципліни проводиться за результатами поточного та підсумкового контролю:

- поточний контроль - 50 балів
- підсумковий контроль 50 балів.

Оцінка за поточний контроль складається з оцінювання аудиторної та результатів самостійної роботи здобувача.

Підсумкові бали з навчальної дисципліни за семестр, визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені).

Здобувач вищої освіти має право на визнання результатів навчання (умінь, компетентностей) у неформальній та/або інформальній освіті, які поширюється на дисципліни обов'язкової та вибіркової компонент, що за тематикою та змістом відповідають як навчальній дисципліні загалом, так і її окремим розділам, темам, індивідуальним завданням (курсова робота, контрольна робота тощо), які передбачені робочою програмою (силабусом) конкретної навчальної дисципліни. (Посилання на Положення про порядок визнання в Харківському національному університеті внутрішніх справ **результатів** навчання (умінь, компетентностей) у неформальній та/або інформальній освіті

http://univd.edu.ua/files/generaldocs/non_formal_education.pdf)

Контрольні заходи оцінювання результатів навчання включають в себе поточний та підсумковий контроль.

До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських та практичних занять;
- якості виконання індивідуальної та самостійної роботи;
- оцінка роботи в малих групах.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку набутих здобувачем вищої освіти знань, умінь та інших компетентностей з навчальної дисципліни, рівень самостійної підготовки до занять.

Поточний контроль. До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час практичних занять;
- якості виконання самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку набутих здобувачем вищої освіти (далі – здобувач) знань, умінь та інших компетентностей з навчальної дисципліни.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться до журналів обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну роботу виставляються в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності здобувачів враховуються такі види робіт: навчальні заняття (практичні) самостійна робота (виконання домашніх завдань, ведення конспектів, виконання прагматичних завдань, підготовка рефератів, наукових робіт, публікацій, виступи на наукових конференціях, семінарах та інше); контрольні роботи (виконання тестів, контрольних робіт у формі, передбаченій робочою програмою навчальної дисципліни). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Загальна кількість балів (оцінка), отримана здобувачем за семестр перед підсумковим контролем, розраховується як середньоарифметичне значення з оцінок за навчальні заняття та самостійну роботу, та для переводу до 100-бальної системи помножується на коефіцієнт **10**.

Підсумковий контроль. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах.

Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю з дисциплін відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів, залікових книжках. ***Присутність здобувачів на проведенні***

підсумкового контролю (заліку, екзамену) обов'язкова. Якщо здобувач вищої освіти не з'явився на підсумковий контроль (залік, екзамен), то науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль (екзамен) оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на підсумковому контролі, з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на підсумковому контролі (екзамені), які використовуються при розрахунку успішності здобувачів, становить **50**.

Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру, та балів, набраних на підсумковому контролі (екзамені, заліку).

*Підсумкові бали
навчальної
дисципліни*

*Загальна кількість балів
(перед підсумковим
контролем)*

*Кількість балів за
підсумковим контролем*

Здобувач вищої освіти, який під час складання підсумкового контролю (екзамен) отримав незадовільну оцінку, складає його повторно. Повторне складання підсумкового екзамену чи заліку допускається не більше двох разів з кожної навчальної дисципліни: один раз – викладачеві, а другий – комісії, до складу якої входить керівник відповідної кафедри та 2-3 науково-педагогічних працівники.

Умови визначення навчального рейтингу здобувача, а також вимоги і критерії оцінювання деталізовані нижче.

УМОВИ ВИЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО РЕЙТИНГУ			
Вид роботи	Кількість	Максимум балів за 1	Разом
Робота на лекційному занятті	12	1	12
Робота на семінарському занятті	12	2	24
Проміжне тестування	2	7	14
Тестування на заліку	1	50	50
Всього			100
ВИМОГИ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ			
Вид роботи	Кількість балів за один вид робіт	Критерії оцінювання	

Робота на лекційному занятті	1	Всі лекції з даного курсу мають інтерактивний характер, отже максимальну оцінку за роботу на лекції отримують здобувачі, які постійно включені в обговорення питань лекції.
	0,5	Даний бал отримують здобувачі, які не беруть участі у обговоренні, втім демонструють уважність і не відволікаються від ходу лекції на сторонні справи
	0	Здобувач не приймає участі в лекційному занятті, порушує дисципліну, не слухає викладача, постійно відволікається
Робота на семінарському занятті	2	Здобувач бере участь в опрацюванні семінарських питань (доповнення, відповідь на питання викладача), виступає із змістовною доповіддю на питання за планом, проявляє ґрунтовну підготовку, висловлює власну точку зору щодо висвітлюваної проблеми й підкріплює її аргументацією, правильно відповідає на уточнюючі питання
	1	Здобувач бере участь в опрацюванні семінарських питань (доповнення, відповідь на питання викладача), за умови, що відповідь буде правильною і змістовною
	0,5	Здобувач присутній на семінарському занятті, уважно слухає інших і іноді доповнює відповіді на питання заняття
	0	Здобувач не приймає участі в занятті, порушує дисципліну, не слухає інших, постійно відволікається
Проміжне тестування	7	<i>Проміжне тестування включає в себе питання, раніше обговоренні на семінарських заняттях і складається з 10 тестових питань з варіантами відповідей.</i> Отримує здобувач який правильно відповів на 10-9 питань тесту.
	5	Отримує здобувач який правильно відповів на 8-7 питань тесту.
	3.5	Отримує здобувач який правильно відповів на 6-5 питань тесту.
	0	Отримує здобувач у якого менше 5 правильних відповідей тесту
	1-50	<i>Підсумковий контроль (залік) проводиться у вигляді усних відповідей на білети, що включають три питання.</i> <i>У разі тестування підсумковий контроль проводиться у вигляді тестів (50 питань) кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал.</i>

Підсумковий контроль	50-41	Відповіді на усі питання білету відтворюються в повному обсязі, відповідь правильна, обґрунтована, логічна, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки. Здобувач показує при цьому глибоке оволодіння матеріалом, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал.
	40-31	При відповіді на питання екзаменаційного білету відтворюється значна частина питань. Здобувач виявляє знання і розуміння основних положень, певною мірою може аналізувати, порівнювати та робити висновки. Питання висвітлює повно, висвітлення їх завершене висновками, виявлене вміння аналізувати факти й події. Але у відповідях допущені несуттєві помилки, деякі незначні помилки, має місце недостатня аргументованість при викладенні матеріалу, нечітко виражене власне ставлення до фактів.
	30-21	В відповіді відтворюються основні моменти питань без достатнього розуміння; здобувач у цілому оволодів суттю питань з даної теми, намагається аналізувати факти й події, робити висновки. Але відповідь неповна, припускаються помилки, припущені неточності.
	20-1	Оцінюється відповідь, що містить рівень елементарного відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, фрагментів питань. Здобувач виявив неспроможність в повному обсязі висвітлити питання чи питання висвітлені неправильно, безсистемно, з грубими помилками, відсутні розуміння основної суті питань, висновки, узагальнення. У відповідях припущені суттєві помилки.

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
97-100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені
94-96			

90-93			програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою
85-89	Добре («зараховано»)	В	« Дуже добре » – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання жодного з них не оцінена мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією-двома значними помилками.
80-84			
75 – 79		С	« Добре » – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками або з однією-двома значними помилками.
70-74	Задовільно («зараховано»)	D	« Задовільно » – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, але прогалини не носять істотний характер, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконана, деякі з виконаних завдань містять помилки, робота з трьома значними помилками
65-69			
60-64		E	« Достатньо » – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана або якість виконання деяких з них оцінена числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки
40-59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	« Умовно незадовільно » – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, потрібні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконана, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
21-40			
1–20		F	« Безумовно незадовільно » – теоретичний зміст курсу не освоєний, потрібні практичні навички роботи несформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10. Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна

1. Доценко В.В. Зоопсихологія та порівняльна психологія : навч. посібник Х. : ХНУВС, 2011. - 254 с.

[http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6568/Zoopsykhologh
ia_navchalnyi%20posibnyk_Dotsenko%20V_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=
у](http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6568/Zoopsykhologh%20ia_navchalnyi%20posibnyk_Dotsenko%20V_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

2. Ільєнко М.М., Савелюк Н.М. Зоопсихологія з елементами порівняльної психології : навч. Посібник Київ : Ліра-К, 2017. - 207 с.
<https://lirak.com.ua/preview/12244.pdf>

3. Москалець В. П. Зоопсихологія і порівняльна психологія [текст] : підручник К. : «Центр учбової літератури», 2014. — 200 с.
<https://lirak.com.ua/preview/12694.pdf> 4.

Додаткова

1. Коляденко Н. В. Зоопсихологія та порівняльна психологія: підручник / Н. В. Коляденко. — Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2019. — 508 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Пошукова система Google Scholar <http://scholar.google.com/>
2. Пошукова система Base <https://www.base-search.net/>
3. Система пошуку наукової інформації у відкритих архівах України (SSM)<https://oai.org.ua/>.